

Текст неофіційного перекладу рішення:

Обставини справи

Справа стосувалася скарги заявниці на конфіскацію незадекларованих грошових коштів, які вона перевозила через Грузію.

У травні 2010 року, перетинаючи прикордонний пункт на шляху із Туреччини до Грузії, на запит працівників митної служби, чи має щось вона задекларувати, заявниця надала негативну відповідь. Однак у результаті проведеного обшуку працівники митниці знайшли 40 000 доларів США (USD), вилучили їх, у зв'язку із чим склали протокол про порушення митних правил, який заявниця підписала.

Заявниця звернулася до фінансових органів та суду із скаргами на конфіскацію, але її вимоги задоволені не були. Зокрема, заявниця обґрунтувала, що їй належало лише 9000 доларів США від конфіскованої суми, решта – двом колегам, які подорожували разом із нею і які довірили їй свої гроші на зберігання. Сума у розмірі 9000 доларів США (приблизно 16 000 грузинських ларі (GEL)) не перевищувала встановленого законодавством ліміту для перевезення через кордон у розмірі 30 000 ларі, що підлягає декларуванню під час митного огляду.

У 2011 році національні суди дійшли висновку, що заявниця найімовірніше стверджувала про спільну власність на майно, аби уникнути відповідальності, оскільки вона не заявляла про це під час вилучення коштів. Пізніше суди зазначили, що у будь-якому випадку заявниця – особа, яка перевозила гроші під час перетину кордону, зобов'язана була їх задекларувати відповідно до встановлених правил.

Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), заявниця аргументувала, що їй належало лише 9000 доларів США від конфіскованої суми, а також заявила, що конфіскація всіх грошових коштів, які вона перевозила через Грузію, була непропорційною.

Оцінка Суду

Щодо пропорційності конфіскації усієї суми грошових коштів заявниці Суд нагадав, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції по суті гарантує право власності та містить три окремі правила. Перше правило, викладене в першому реченні першого пункту, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном. Друге правило, яке зазначене у другому реченні першого пункту, охоплює позбавлення власності та підпорядковує його певним умовам. Третє правило, яке міститься у другому пункті, визначає, що Договірні держави мають право, зокрема, здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів. Друге й третє правила стосуються окремих випадків втручання у право на мирне володіння майном, і тому вони повинні тлумачитися у світлі загального принципу, викладеного в першому

правилі (див. серед іншого, *Draon v. France* [ВП], заява № 1513/03, рішення від 6 жовтня 2005 року, пункт 69) (пункт 30 рішення).

Суд узяв до уваги принцип, згідно з яким особа, яка володіє річчю, повинна вважатися особою, що має право власності на неї, доки не буде доведено протилежного (див. *Ziaunys v. the Republic of Moldova*, заява № 42416/06, рішення від 11 лютого 2014 року, пункти 30–31). Однак, з огляду на твердження заявниці, які не спростовані Урядом, їй належала лише частина конфіскованої суми (див. пункт 24 цього рішення; також *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany* [ВП], заява № 42527/98, пункт 82, ЄСПЛ 2001-VIII), стверджуване «майно», про яке йде мова у цій справі, – це гроші, про які заявниця заявляє як про власні, у сумі 9000 доларів США (пункт 31 рішення).

Що стосується питання, яке саме правило статті 1 Першого протоколу до Конвенції застосовується у цій справі, Суд повторив свій послідовний підхід, згідно з яким такий захід, як конфіскація, хоча й передбачає позбавлення майна, крім того, є засобом контролю за користуванням майном у розумінні другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. *Boljević v. Croatia*, заява № 43492/11, пункт 38, рішення від 31 січня 2017 року, із подальшими посиланнями) (пункт 32 рішення).

ЄСПЛ підкреслив, що санкція за правопорушення у сфері митного законодавства була викладена в Митному кодексі (див. пункт 17 рішення), тоді як обов'язок декларування коштів, якщо їх сума перевищує 30 000 ларі, був передбачений Законом про протидію відмиванню коштів, а також Декретом Міністра фінансів № 1232 (див. пункт 18 рішення). ЄСПЛ визнав, що норми законодавства, які офіційно опубліковані й загальнодоступні, були достатньо чітко сформульовані, а тому відповідали вимогам передбачуваності та доступності (див. *Sadocha v. Ukraine*, заява № 77508/11, рішення від 11 липня 2019 року, пункт 25). Отже, втручання у право власності заявника було передбачено законом відповідно до вимог статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 33 рішення).

ЄСПЛ зауважив, що держави мають законний інтерес, а також зобов'язання відповідно до положень різних міжнародних договорів здійснювати заходи щодо виявлення та контролю за переміщенням готівки через державний кордон, оскільки великі суми готівки можуть бути використані для відмивання грошей, торгівлі наркотичними засобами, фінансування тероризму чи здійснення організованої злочинності, ухилення від сплати податків або вчинення інших серйозних фінансових правопорушень. Загальна вимога декларування, що застосовується до будь-якої особи, яка перетинає державний кордон, перешкоджає незаконному переміщенню готівки з країни, а міра конфіскації, наслідком якої є неподання декларації митним органам, є частиною загальної схеми регулювання, призначеної для боротьби із цими правопорушеннями (див., серед іншого, *Gyrlyan v. Russia*, заява № 35943/15, пункт 23, рішення від 9 жовтня 2018 року, з подальшими посиланнями). У зв'язку із цим Суд врахував, що втручання було спрямоване на запобігання відмиванню грошей та вчиненню інших фінансових злочинів (див. пункти 18 та 27 рішення), і вважав, що конфіскація відповідала загальним інтересам суспільства (пункт 34 рішення).

Залишилося з'ясувати, чи втручання відповідало необхідному справедливому балансу між захистом права власності та вимогами загального інтересу, ураховуючи

свободу розсуду, якою наділена держава-відповідач у цій сфері. Необхідний баланс не буде досягнуто, якщо власник майна має нести «індивідуальний та надмірний тягар». Крім того, хоча другий абзац статті 1 Першого протоколу до Конвенції не містить чітких процесуальних вимог, Суд мав з'ясувати, чи була надана у межах провадження у цілому обґрунтована можливість заявникові на розгляд його справи компетентними органами з метою визначення справедливого балансу між конкуруючими інтересами, про які йде мова (див., серед іншого, *Boljević*, згадану вище, пункт 41) (пункт 35 рішення).

З огляду на зазначене Суд врахував формулювання пункту 1 статті 242 Митного кодексу, яка, ймовірно, не залишала національним судам жодних дискреційних повноважень щодо суми, яка мала бути конфіскована у дохід держави або як штраф або згідно з рішенням про конфіскацію (див. пункт 17 цього рішення; див. також справу *Gyrlyan*, згадану вище, пункт 31). Однак завдання Суду полягало не в перегляді національного законодавства *in abstracto*, а у визначенні того, чи спосіб їх застосування або їх вплив на заявника призвів до порушення Конвенції (див. *Garib v. the Netherlands* [ВП], заява № 43494/09, пункт 136, рішення від 6 листопада 2017 року, з подальшими посиланнями) (пункт 36 рішення).

У цьому контексті Суд нагадав, що в деяких справах, які стосуються інших Договірних Держав, він визнавав заходи конфіскації подібного типу, що було предметом розгляду в цій справі, непропорційними, і вважав, що вони накладають на заявника «надмірний індивідуальний тягар», ураховуючи, серед інших чинників, законне походження конфіскованої суми грошових коштів, підтверджене належними доказами, і факт відсутності наміру вводити в оману органи державної влади (див. серед іншого, справу *Sadocha*, процит. вище, пункти 29–33; *Togrul v. Bulgaria*, заява № 20611/10, рішення від 15 листопада 2018 року, пункт 44; справу *Gyrlyan*, згадану вище, пункт 27; та *Ismayilov v. Russia* (no. 30352/03, пункт 36, 6 листопада 2008 року) (пункт 37 рішення).

З урахуванням обставин цієї справи поведінка заявниці та її твердження, розглянуті в цілому, особливо ускладнювали проведення аналізу пропорційності Судом. Хоча Суд установив, що існують підстави вважати, що заявниця володіла принаймні частиною конфіскованої у неї суми, а саме суми, яку вона вимагала як власну (9000 доларів США, див. пункти 7 та 31 цього рішення), при оцінці пропорційності такого втручання він не міг не відзначити, що санкція, яку вона оскаржувала, стосувалася всієї перевезеної суми з тієї причини, що заявниця вирішила перевезти їх на собі. Такий захід був єдиною санкцією, накладеною на заявницю (порівняйте і протиставте, справу *Ismayilov*, пункт 38 та *Togrul*, пункт 45, процит. вище) (пункт 38 рішення).

Крім того, хоча спільна власність на конфісковані грошові кошти могла бути нерелевантною для застосування відповідної санкції, оскільки національне законодавство застосовується до перевезення незадекларованих сум незалежно від форми власності, Суд зазначив, що національні суди все ж таки розглянули аргумент заявниці щодо права спільної власності на майно. Вони встановили, що таке питання не розглядалося, коли у заявниці була вилучена відповідна сума, і це не було підтверджено відповідними доказами, та дійшли висновку, що аргумент щодо спільної власності на майно був висунутий з метою ухилення від відповідальності (див. пункти 14–15 цього рішення). Щодо спільної власності на конфісковане майно Суд також зазначив, що в

матеріалах справи відсутні документи, що стосувались конфіскованої суми грошових коштів, а саме законного походження коштів, тверджень заявниці про спільну власність або її стверджуваної заборгованості перед колегами, які подорожували разом із нею (див. пункти 24 та 37 рішення) (пункт 39 рішення).

З огляду на викладене вище та ураховуючи конкретні обставини цієї справи, ЄСПЛ не міг визнати, що збитки в сумі 9000 доларів США із загальної суми 40 000 доларів були *a priori* непропорційними та/або що заявниця зазнала «надмірного індивідуального тягара» внаслідок конфіскації; така неможливість цілком пов'язана із заявницею та її неможливістю надати Суду достовірні фактичні докази, необхідні для проведення аналізу пропорційності відповідно до статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 40 рішення).

Таким чином, Суд дійшов висновку, що, ураховуючи обставини цієї справи, статтю 1 Першого протоколу до Конвенції порушено не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 15 жовтня 2020 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.